

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОСВІДУ КРАЇН БАЛТІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ»

Студента 3 курсу, 11с групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Бердника
Владислава
Вікторовича

Науковий керівник
канд. екон. наук

(підпис керівника)

Ільїна
Анастасія
Олександрівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Головня Юлія
Ігорівна

Київ 2022

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«11» грудня 2021 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентові Берднику В.В.

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту):
**«ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОСВІДУ КРАЇН БАЛТІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ
ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ»**

Затверджена наказом ректора від «10» грудня 2021 р. № 4082

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 24.01.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): аналіз та оцінка проблеми імплементації досвіду країн Балтії впровадження електронного урядування

Об'єкт дослідження: процес впровадження електронного урядування як чинника активізації громадської участі в країнах Балтії

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні основи імплементації досвіду країн Балтії впровадження електронного урядування

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проєкту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ БАЛТІЇ

1.1. Підстави впровадження електронного урядування в країнах Балтії

1.2. Сучасний стан впровадження електронного урядування в країнах Балтії як фактор реформування державного управління в Україні

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ЗАСАДАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДОСВІДУ КРАЇН БАЛТІЇ

2.1. Пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в країнах Балтії та перспективи їх застосування в Україні

2.2. Досвід забезпечення інформаційної безпеки країн Балтії в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій та його імплементація в Україні

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи (проєкту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проєкту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 10.12.2021	10.12.2021
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 20.12.2021	20.12.2021
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 10.01.2022	10.01.2022
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.01.2022	20.01.2022
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	До 21.01.2022	21.01.2022
6	Підготовка письмового відгуку на випускні кваліфікаційну роботу	До 22.01.2022	22.01.2022
7	Зовнішнє рецензування ВКР	До 22.01.2022	22.01.2022
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	21-23.01.2022	21-23.01.2022

10	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 25.01.2022	До 25.01.2022
11	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання « 11 » грудня 2021 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Ільїна А.О.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми Головня Ю.І.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняв до виконання студент Бердник В.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему. Студентом визначено підстави впровадження електронного урядування в країнах Балтії, в основі чого було охарактеризовано проекти Міністерства та Комітету цифрової трансформації України, а також досвід країн Балтії впровадження електронного урядування. Це надало можливості проаналізувати сучасний стан впровадження електронного урядування в країнах Балтії як фактор реформування державного управління в Україні. Тут студент зазначив необхідність інвестування в людський капітал як відображення рівня професійної компетентності публічних службовців використовувати ІКТ в процесі виконання службових повноважень. Студентом детально проаналізовано процес використання інформаційно-комунікаційних технологій в країнах Балтії, а також вплив запозиченого досвіду в Україні на процес реформування управлінських відносин.

На основі проведеного у роботі аналізу студент сформулював пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в країнах Балтії та перспективи їх застосування в Україні. Тут студентом було виокремлено пріоритетні для України елементи досвіду електронного урядування держав Балтії, а також наведено окремі приклади впровадження певних електронних систем в Україні на місцевому рівні, що дозволили прискорити проведення реформи децентралізації. Також, студент провів порівняльну характеристику інформаційної безпеки країн Балтії та України і підкреслив важливість врахування еволюційного переходу від різних етапів розвитку електронного урядування та фактори поштовху до того чи іншого етапу, охарактеризувавши недоліки в процесі впровадження в Україні електронного урядування у порівнянні з країнами Балтії. Великою перевагою в роботі є логічність викладення матеріалу, що підтверджує вміння студентом висловлювати авторську позицію та формулювати власні думки, спираючись при цьому на погляди різних науковців та основні електронні матеріали.

Зміст випускної кваліфікаційної роботи підпорядкований поставленій у роботі меті. Робота має досить логічну структуру та відповідає вимогам оформлення. Проте у роботі наявні й окремі недоліки. Зокрема, студенту варто було б проаналізувати динаміку показників впровадження електронного урядування в країнах Балтії у порівнянні з Україною. Це надало б можливості побачити більш чітку картину відображення як впливу впровадження електронного урядування країн Балтії на реформування державного управління в Україні, так і побачити загальні відмінності між досвідом України та країн Балтії, а також те, наскільки Україна відстає від країн Балтії у розвитку електронного урядування. Це надало б можливості зробити більш об'єктивну оцінку стосовно впровадження електронного урядування в країнах Балтії по відношенню до України. Доречним було б також подати в кінці параграфу висновки та пропозиції в більш оригінальному вигляді без повторів деяких висловлювань, наявних у тексті роботи.

В цілому робота відповідає встановленим вимогам, написана на науковому рівні, є авторським самостійним дослідженням, повністю розкриває обрану студентом тему та допускається до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Головня Юлія Ігорівна
(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Бердника В.В.
(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми): Головня Юлія Ігорівна
(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Наталія Леонідівна
(підпис, прізвище, ініціали)

«25» січня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ БАЛТІЇ	5
1.1. Підстави впровадження електронного урядування в країнах Балтії.....	5
1.2. Сучасний стан впровадження електронного урядування в країнах Балтії як фактор реформування державного управління в Україні	9
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ЗАСАДАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДОСВІДУ КРАЇН БАЛТІЇ.....	17
2.1. Пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в країнах Балтії та перспективи їх застосування в Україні.....	17
2.2. Досвід забезпечення інформаційної безпеки країн Балтії в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій та його імплементація в Україні	23
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	36

ВСТУП

Актуальність теми. Перехід органів державної влади до електронного урядування є важливою й актуальною проблемою для наукового дослідження. Вказане визначається кількома факторами: зручністю електронного урядування для громадян і держави; динамічним розвитком сфери електронного урядування у всіх без виключення високорозвинених державах світу; певною відсталістю України від країни ЄС. Для швидшого пошуку та формування нових драйверів оптимізації публічного управління необхідно надати рівні можливості для залучення в ці процеси більш широкого кола людей. Іншими словами, можемо сказати, що еволюція модернізації й національної інноваційної системи потребують «диверсифікованості» вертикалі управління в сторону поширення дії принципів конкурентоспроможності, плюралізму, відкритості, діалогу, тих механізмів, на яких засновує свою діяльність цивільне суспільство.

Вказане й обумовило актуальність вивчення теми даної роботи. Слід зауважити, що питання участі громадськості у виробленні публічної політики та прийнятті управлінських рішень відповідно до принципів електронного урядування лишаються недостатньо розробленим і з огляду на вказане вимагає подальшого розвитку і пильної уваги не лише науковців, але й практиків.

Серед країн, які ефективно втілили концепцію електронного урядування, були країни Балтії.

Стан дослідження теми. Проблематика електронного урядування в Україні знайшла своє відображення у роботах таких вітчизняних авторів як В. Дмитренко [9], В. Карлова [15], О. Кудрявцев [18], В. Марченко [20], Ю. Мохова [23], О. Романчук [10], А. Семенченко [11], О. Туркова [29]. Водночас дослідницькою лакуною лишається імплементація досвіду країн Балтії у вітчизняну практику формування й розвитку електронного уряду.

Метою роботи є аналіз та оцінка проблеми імплементації досвіду країн Балтії впровадження електронного урядування.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

- уточнити підстави впровадження електронного урядування в країнах Балтії;
- розкрити сучасний стан впровадження електронного урядування в країнах Балтії як фактор реформування державного управління в Україні;
- проаналізувати пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в країнах Балтії та перспективи їх застосування в Україні;
- розкрити досвід забезпечення інформаційної безпеки країн Балтії в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій та його імплементація в Україні.

Об’єктом дослідження є процес впровадження електронного урядування як чинника активізації громадської участі в країнах Балтії.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи імплементації досвіду країн Балтії впровадження електронного урядування.

Методологія дослідження. Під час дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні методи, що дало можливість отримати важливі наукові й практичні результати. Зокрема діалектичний метод застосовано для дослідження теоретичних засад концепції електронного урядування. Метод порівняльного аналізу застосовувався для співставлення впровадження концепції електронного урядування в країнах Балтії. Методи систематизації і узагальнення отриманих результатів були покладені в основу інтерпретації отриманих результатів; прогностичні методи використано для обґрунтування перспектив впровадження концепції електронного урядування в Україні.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що представлені в роботі матеріали, положення і висновки можуть бути використані органами публічної влади у ході оптимізації зв’язків між державою і громадянами, громадськими організаціями у частині поліпшення власного діалогу з державою, а також у системі підготовки державних службовців.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел (30 найменувань), чотирьох додатків. Основний зміст роботи викладено на 25 сторінках комп’ютерного тексту. Робота містить один рисунок, чотири таблиці.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ БАЛТІЇ

1.1. Підстави впровадження електронного урядування в країнах Балтії

Електронне урядування стало стратегічно актуальною складовою партисипативного, інклюзивного й прозорого процесу ухвалення рішень на всіх рівнях публічної влади.

Дослідження у даній області характеризуються вивченням і інтерпретацією робіт зарубіжних науковців, а також пошуком нових підходів, які могли б пролити світло на принципи функціонування простору електронного урядування.

Кожен з існуючих підходів до аналізу електронного урядування має свої переваги. Множинність визначень забезпечує розмаїтість дослідницьких перспектив. Тим часом всі вони в значній мірі є довільними. Саме ця довільність народжує багатозначність і викликає сумніви у вірності вибору методології. В тій мірі, в якій процедура вибору концепцій вимагає обґрунтувань, вона не просто породжує множинність альтернативних підходів, але дозволяє оцінювати адекватність цих підходів.

Як і будь-яка область міждисциплінарних досліджень, електронне урядування використовує великий комплекс уявлень і понять, здебільшого запозичених із суміжних дисциплін, головним чином з політичної комунікації, соціології та економіки. Серед українських учених склався стійкий поділ напрямків вивчення електронного урядування, заснований на використанні сукупності понять, що вводяться в аналіз електронного урядування, та їхньому обґрунтуванні, а також за способом структурування простору електронного урядування [27].

Цілий ряд теоретичних побудов у сфері електронного урядування пов'язаний із поясненням особливостей державного управління, зокрема, мова йде про взаємини владних структур і суспільства, проблеми прийняття й

реалізації урядових рішень. Даний напрямок аналізу, що базуються, насамперед, на понятті «government» [8], найчастіше відносять до англосаксонського (або американської) традиції. В рамках концепції електронного врядування, теорії політичних мереж, аналізу ролі держави в публічному просторі розвивався інший напрямок – європейський. Українські дослідження не можна із упевненістю віднести до жодного із представлених зарубіжних напрямків, що багато в чому обумовлене характерним змішанням методів і понять різних наукових шкіл у спробі виробити власний підхід до теоретичного обґрунтування електронного врядування [14].

Окремі методологічні напрямки як українських, так і закордонних досліджень вдало характеризуються відповідно до того, яку метафору вони обирають для опису електронного врядування («електронне врядування як система», «електронне врядування як спроектована програма», «електронне врядування як комплекс політичних мереж» і т. п.) [1].

Відповідно до матеріалів Міністерства та Комітету цифрової трансформації України, в Україні реалізуються такі проекти у сфері електронного урядування (табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Характеристика проектів Міністерства та Комітету цифрової трансформації України [27]

№ з/п	Проект цифрової трансформації в Україні
1	Дія – державні послуги онлайн
2	Дія – цифрова освіта
3	Центри надання адміністративних послуг
4	Безпека дітей в Інтернеті
5	Е-резидентство
6	Дія-сіті
7	Євроінтеграція
8	Ноутбук кожному вчителю

Характеризуючи окремі з вказаних треків і цифрових проектів України, слід вказати, що у рамках напрямку Е-резидентство стартував пілотний проект Міністерства та Комітету цифрової трансформації України (Мінцифри) із

допомоги малим і середнім підприємствам через впровадження цифрової маркетингової стратегії.

Говорячи про Центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи), варто вказати, що покращення якості надання адміністративних послуг як у традиційній формі (офлайн) – через створення спеціалізованих центрів надання адміністративних послуг (ЦНАПів) у форматі «єдиного вікна» (one-stop-shop), так і онлайн, тобто таких, що надаються в електронній формі, є важливим для модернізації системи публічного адміністрування в Україні.

Щодо Дія-сіті (або Смарт-сіті) у Мінцифри було два напрямки: перший – суто технологічний, за який відповідав начальник відділу ІТ міськвиконкому; другий – Інститут міста, що відповідав за ідеологію. Основне завдання Дія-сіті – вийти на належне урядування, стратегічне планування й залучення громадян (Participation) до прийняття рішень. В основі цього кейсу знаходиться певна пірамідальна структура, яка виводить користувачів на довіру, і вона починається від інформації (Додаток А, А.1). На рівні об'єднаних територіальних громад (ОТГ) в Україні є ряд смарт-рішень на основі даних, зокрема 3 набори даних: державна система даних, система відкритих даних та місцеві просторові й непросторові дані, які формують внутрішнє і зовнішнє інформаційне середовище. Це означає, що для влади міст і ОТГ дуже важливо отримати інформацію зовнішню для порівняння і прийняття рішень (Додаток А, А.2).

Поряд із цим, відкриті дані дозволяють порівнювати інформацію по всій країні. Якщо розвивати тему освіти, то ця інформація дозволяє робити правильні управлінські рішення на рівні великої соціальної системи (Додаток А, А.3).

Говорячи про досвід електронного урядування в країнах Балтії, доцільно вказати, що на даний час успіхи електронної демократії в цих країнах незаперечні:

- 71% населення у віці від 16 до 74 років є активними користувачами мережі Інтернет;
- 71% родин має персональний комп'ютер вдома;
- усі школи підключені до мережі Інтернет;

– щоденні зміни стану державного бюджету можна спостерігати в реальному часі;

– дохід можна декларувати в електронному виді за допомогою мережі Інтернет; понад 90% декларацій про доходи щороку презентується через електронний Податковий і митний департамент;

– 98% жителів у віці від 15 до 74 років здійснюють щоденні платежі за допомогою мережі Інтернет;

– уся Естонія, Латвія й Литва покрита мережею мобільного зв'язку [30].

У столиці Естонії Таллінні, наприклад, у базі даних електронних публічних послуг наявні понад 500 найменувань. Понад 300 надаються фізичним особам, близько 200 – юридичним. Можна подавати електронні заяви в усі департаменти й районні управи, у міську канцелярію. Серед самих нових послуг – можливість подавати через мережу Інтернет заяви в мерію про компенсацію земельного податку, про деякі будівельні роботи тощо.

Багато експертів, що вивчають досвід Естонії, звертають особливу увагу на електронне голосування. Система спирається на естонську ідентифікаційну карту (Додаток Б). Це обов'язковий державний документ, що засвідчує особистість. У нього вбудований електронний чип. Ця карта сьогодні є більш ніж у 80% жителів цієї країни. Вона може використовуватися для електронного підпису й навіть у якості квитка на громадському транспорті. З 2005 року вона дає можливість брати участь у виборах за допомогою мережі Інтернет в будь-якому куточку світу. Що стосується самої Естонії, то можливість увійти в мережу Інтернет тут тотальна. Навіть у кафе, барах і торгових центрах, не говорячи про готелі, – бездротовий доступ до мережі (Wi-Fi) [22].

Отже, електронне урядування в Естонії є складовою програми «I2010 – європейське інформаційне суспільство для зростання і зайнятості», яка створює рамкові умови для всіх країн-членів ЄС з подальшої розбудови системи електронного функціонування органів влади. Національна стратегія розвитку електронного уряду та електронної демократії в Естонії передбачає досягнення 6 головних цілей:

– орієнтація на кінцевого споживача – громадянина, підприємство та установу (доступ для всіх потенційних користувачів, сприяння прийняттю адміністративних рішень через мережу Інтернет, навчання та перекваліфікація управлінського персоналу для забезпечення функціонування мережі електронного управління);

– економічність та ефективність (інформаційні технології для електронного урядування мають бути цифровими, всеохоплюючими та орієнтованими на користувача, функціонування системи електронного уряду забезпечуватиметься коштами уряду і місцевих органів влади);

– транспарентність, захист і безпека інформаційних баз даних;

– співучасть суспільства (забезпечення підтримки та впливу на функціонування системи електронного урядування з боку громадян і бізнесу);

– спрямованість у майбутнє та довготерміновість;

– ефективність системи програмного забезпечення (розробка надійного програмного забезпечення, здатного функціонувати у кризових ситуаціях, побудованого на міжнародних стандартах із урахуванням принципів багатократного користування та взаємоузгодженості).

1.2. Сучасний стан впровадження електронного урядування в країнах Балтії як фактор реформування державного управління в Україні

Наразі можна виділити чотири основні моделі побудови електронного урядування:

– континентально-європейська (країни Західної, Центральної й Східної Європи, у т. ч. Балтії);

– англо-американська (США, Канада, Велика Британія);

– азіатська модель (Сінгапур, Південна Корея).

При цьому континентально-європейська модель електронного урядування характеризується:

- наявністю наддержавних інститутів (Європарламент, Єврокомісія, Європейський суд), рекомендації яких обов'язкові для виконання усіма країнами ЄС;
- високим ступенем інтеграції європейських народів і країн, що проявляється в єдиній валюті, в єдиному загальноєвропейському інформаційному просторі, у підготовці нової єдиної Конституції, у вільному пересуванні капіталів, енергії, інформації;
- якісно проробленим законодавством, що регулюють інформаційні відносини й інформаційні потоки, що циркулюють у європейському інформаційному просторі [7, с. 506; 21].

Управління й діяльність національних урядів і наддержавних структур у цій моделі обумовлені застосуванням високих технологій з орієнтацією на потреби громадян-користувачів інформаційними мережами й системами (Додаток В). Даний тип управління дозволяє споживачеві (виборцеві, громадянинові, представникові громадськості) одержувати урядову інформацію в режимі реального часу й успішно виконувати свій громадянський обов'язок, використовуючи систему електронного голосування або сервісні послуги уряду при сплаті податків і штрафів.

Головний акцент у питаннях побудови електронної держави ЄС робить на досягненні соціальної єдності націй, які входять до нього, і європейського співтовариства в цілому. При цьому в якості основної небезпеки європейці бачать для себе цифровий розрив між числом, що стрімко збільшується, пенсіонерів, неготових і часто неспроможних до роботи в мережі Інтернет, і молодим динамічним поколінням. Інформаційне суспільство для європейців - це засіб збереження багатонаціонального багатства Європи. Інвестиції в технології інформаційного суспільства для неї – це, насамперед, інвестиції в людину.

На рівні ЄС була погоджена мінімальна правова база для розвитку системи електронного уряду, виражена у формі Директив Європейської комісії, які всі країни-учасниці зобов'язані впровадити в національне законодавство.

Відповідно, у всіх перерахованих вище країнах ЄС ухвалені закони, що стосуються:

- електронних цифрових підписів;
- електронної торгівлі;
- захисту даних;
- державних замовлень [24, с. 72].

У всіх країнах ЄС прийняті закони про доступ до інформації. Вимоги ЄС до законодавства, що регулює системи електронного урядування, охоплюють як технічні аспекти (цифровий підпис, електронна торгівля), спрямовані на спрощення створення систем електронного уряду, так і етичні й політичні питання (розподіл держзамовлень, доступ до інформації), що визначають нові обов'язки державних установ із захисту прав громадян і організацій у новому контексті надання публічних послуг електронними засобами.

Як свідчить європейський досвід, механізми електронного урядування – це конструкції, що забезпечують можливості представлення та узгодження позицій заінтересованих сторін у прийнятті електронного політичного, політико-управлінського рішення [13].

Розроблення програм електронного урядування вимагає наявності:

- способу, завдяки якому проблема актуалізується і виходить на публічний та інституційний «порядок денний», а також отримує суспільно значимі характеристики;
- доступності зацікавлених сторін до вільного користування каналами прийняття рішень;
- подібних каналів взагалі;
- існування зворотних зв'язків «суб'єкт – об'єкт» при прийнятті рішень [5, с. 27].

Електронне урядування є «складним переплетінням політичних та управлінських процесів, у результаті яких відбувається прийняття політичних та управлінських рішень» [11, с. 30]. Політичну складову процесу прийняття рішень формують взаємодією політичних акторів, внаслідок якої схвалюється те

чи інше рішення, а управлінську складову – технічним, інформаційно-аналітичним, інтелектуальним забезпеченням процесу [11, с. 35].

Схема вироблення електронного врядування, яка формується, починаючи з ідентифікації питання, створення публічної й інституційної адженди, обрання альтернатив рішень, контроль за виконанням, – це відображення того, яким чином політика здійснює вплив на електронний уряд (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Складові процесу електронного врядування (досвід країн Балтії) [18, с. 50]

Загалом, в інтерактивних процесах електронного врядування використовують наступних суб'єктів:

- представників адміністративних структур (відповідних галузевих відомств), чия завдання у процесі – підтримувати технічне управління процесом в цілому та здійснення «наглядних функцій»;
- представників консорціумів, в яких об'єднуються усі учасники: громадяни, некомерційні організації, асоціації бізнесу тощо, які зацікавлені у певному виді вирішення проблемного питання;
- групи – «публічні ретранслятори», що надають громадськості можливість спостерігати за ходом процесу;
- групи, що забезпечують фінансову основу проектів;
- групи, завдання яких – вивчати інноваційність рішень;

– консультативні групи, чие завдання – розроблення остаточних рекомендацій по прийнятих рішеннях [4, с. 35].

З огляду на вказане, саме інститут електронного урядування і виступає тим соціально-політичним утворенням, що за своєю суттю й покликано виступати умовою та засобом, що дозволяє суспільству:

- формувати стратегічний порядок денний;
- створювати внутрішні стимули й цінності творчого та інноваційного розвитку;
- переводити виникаючі в цьому процесі конфлікти й зіткнення в позитивно-функціональне русло, перетворюючи їх тим самим в елемент соціальної динаміки [9, с. 14].

Урядова програма зі створення в Естонії електронної демократії, на реалізацію якої упродовж останніх 3 років було виділено €50 млн., передбачає 4 головних напрями:

- 1) створення національної оцифрованої бібліотеки, запровадження онлайн реєстрації автомобілів, формування спеціалізованого порталу національного агентства праці, розширення порталу тендерного відомства, забезпечення сервісних послуг зі страхування пенсіонерів;
- 2) прискорення (на 15-30%) обробки в режимі онлайн запитів громадян урядовими установами, проведення сертифікації захисту інформаційних технологій за європейським стандартом ISO 27001;
- 3) введення системи електронних посвідчень громадян, впровадження криптографічної моделі захисту комунікацій між громадянами, бізнесом та адміністративними органами управління;
- 4) розбудова захищеного Інтернет-простору для функціонування системи електронного урядування, підвищення довіри громадян до інформаційних технологій спілкування в режимі онлайн.

Система «електронного уряду» в Естонії складається з «електронної адміністрації» (оптимізація адміністративних процедур), «електронної демократії» (можливість голосування під час виборів через мережу Інтернет) та

«електронного права» (провадження судових процесів шляхом електронної комунікації). Крім того, вжито заходів, спрямованих на розвиток відповідної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, зокрема через окремо розроблену мережу між органами державної влади забезпечується надійний і безпечний обмін інформацією.

Принцип «все на одному місці» є основою програми «електронної Естонії», відповідно до якого органи державної влади мають надавати фізичним та юридичним особам необхідні відомості виключно шляхом електронного зв'язку без необхідності безпосереднього відвідання установи. Серед найважливіших електронних послуг для громадян: заповнення податкових декларацій, сприяння у працевлаштуванні, видача та продовження терміну дії документів, реєстрація транспортного засобу, отримання дозволів на будівництво, доступ до даних з державних реєстрів, реєстрація за місцем проживання, а також вища освіта й громадські бібліотеки; для підприємців: реєстрація компаній, використання даних Центрального статистичного бюро, митна декларація, соціальне страхування працівників, надання звітності щодо ПДВ, отримання інформації про державні закупівлі та тендери [6, с. 273; 22].

Майже 90% сервісів електронного уряду в Естонії націлені на розвиток бізнесу в країні. Естонці прийняли правильне рішення: коли бізнес використовує доступні йому інструменти, економіка починає рухатися вперед, тому що бізнесу легше формувати послуги, що надаються громадянам у межах електронного уряду.

Так, зареєструвати компанію онлайн в Естонії можна всього за 18 хвилин, включаючи одержання по мережі ліцензій і сертифікатів. Тобто система електронного уряду скорочує до мінімуму час на спілкування юридичної особи із представниками контролюючих органів, що реєструють підприємство.

Успіх досвіду країн Балтії в оптимальному підході до впровадження електронного уряду:

- не писати величезних системних проектів, а реалізувати їх на практиці;
- не забирати в державних міністерств і відомств підзвітні їм завдання з

метою передачі їх одному міністерству, а створити цілісну систему сторонньої агрегації у вигляді Академії електронного управління Естонії, де працюють експерти, а не чиновники;

- частину проектів віддати для реалізації бізнесу, з можливістю комерціалізації деяких з них і одержанням відсотка із транзакцій;

- на законодавчому рівні дозволити здійснення мікроплатежів з мобільного рахунку абонента мобільних операторів, що стимулюють участь.

Звичайно, що існують значні перспективи співробітництва України та країн Балтії у науково-технічній сфері у контексті перейняття нашою державою передового естонського досвіду формування електронної демократії та системи електронного уряду.

Зокрема, це може здійснюватися у рамках низки двосторонніх наукових проектів. Так, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (НТУУ «КПІ») і Талліннський університет технологій (ТУТ) домовились про спільну участь у міжнародному проекті «Baltic Grid» з об'єднання суперкомп'ютерних ресурсів європейських країн та надання доступу естонським вченим через Grid-інфраструктуру та Українське відділення Світового центру даних, що діє на базі НТУУ «КПІ», до світових та національних даних з таких напрямів як фізика твердих тіл; сонячно-земна фізика; океанографія; економічна географія; енергетична безпека; а також технології інформаційного суспільства. Досягнуто також домовленості про налагодження співпраці щодо реалізації на базі Центру суперкомп'ютерних обчислень НТУУ «КПІ» актуальних для України та Естонської Республіки завдань у науково-технічній, економічній, соціальній та інших сферах, пов'язаних з обробкою даних великого обсягу [25, 26].

Говорячи про ситуацію в Україні, слід вказати, що відповідно до даних Мінцифри було досягнуто ряд економічних ефектів від заощаджень завдяки цифровізації, досвід якої було запозичено саме з країн Балтії. Це, зокрема, економічний, антикорупційний ефекти, а також ефект від заощадження на закупівлях програмного забезпечення (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Заощадження в Україні завдяки цифровізації [27]

№ з/п	Ефект від заощаджень	млрд грн / рік
1	Економічний ефект завдяки заощадженням за рахунок цифрових послуг	3,64
2	Антикорупційний ефект	2,05
3	Заощадження на закупівлях, у т. ч.:	6,2
3.1	2019 року	1,8
3.2	2020 року	1,2
3.3	2021 року	3,2

Як видно з табл. 1.2, електронне урядування надало величезної можливості заощаджень значної частини коштів, що зумовлює позитивний шлях до розвитку відносин між державою та суспільством. Адже завдяки цифровим послугам рівень обслуговування населення з боку органів публічної влади значно поліпшився, зокрема під час розробки Порталу «Дія», що надало можливості державі зекономити 3,64 млрд грн. В той же час запровадилась система електронного декларування з метою виявлення корупційних правопорушень, завдяки якій держава заощадила 2,05 млрд грн. Ще немаловажною основою розвитку електронного урядування в Україні послугувало запровадження системи електронних публічних закупівель, що надало можливості державі зекономити за 6,2 млрд грн, в тому числі за 2019 рік – 1,8 млрд грн, 2020 – 1,2 млрд грн, 2021 – 3,2 млрд грн. Поряд із цим така система значно підвищила рівень якості надання публічних послуг населенню. Адже чим більше держава одержує електронних послуг, тим більшу можливість вона матиме для якісного обслуговування населення із використанням наявних електронних систем.

Таким чином, моделі побудови електронного уряду в країнах Балтії обумовлені розвитком інформаційних технологій і орієнтовані на майбутнє. Умовами реалізації даних моделей виступає мережна організація суспільства, що ефективно працює на зворотному зв'язку і високому технологічному рівні оснащення державного апарату. Уряду більшості країн, усвідомлюючи перспективи використання Інтернет-технологій у державному й муніципальному управлінні, розробили й реалізують національні концепції інформатизації.

РОЗДІЛ 2

УДОСКОНАЛЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ЗАСАДАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДОСВІДУ КРАЇН БАЛТІЇ

2.1. Пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в країнах Балтії та перспективи їх застосування в Україні

Класифікація товарів і послуг, що відносяться до інформаційно-комунікаційної сфери, досить широка. В ЄС у цій сфері можна виділити товари і послуги, які надаються у рамках реалізації загальних і регіональних програм розвитку (некомерційний сектор), а також ті, на які сформувався або формується платоспроможний попит населення (комерційний сектор). Це проекти із ліквідації так званої «регіональної інформаційної нерівності», функціональне різноманіття можливостей мережі Інтернет (інтерактивне телебачення, високошвидкісний Інтернет, відеотелефонія), широкий спектр інформаційно-комунікаційних послуг для бізнесу (пошук, зберігання й обробка інформації) тощо [10, с. 126].

Факт розробки стратегії та її ідеологія дозволяють зрозуміти, що в ЄС домінує підхід, спрямований на створення умов на рівні ЄС для ефективного використання досягнень науково-технічного прогресу в ІКТ-галузях, формування сприятливого клімату для розвитку даної сфери економічному життю. При цьому створення Європейського цифрового ринку передбачає рівень конкуренції, співставний з іншими галузями, і висока якість послуг, які надаються в єдиному інформаційному просторі [12, с. 23].

Як свідчить передовий досвід країн Балтії, інститут зворотного зв'язку, що знаходиться в основі електронного урядування, дозволяє державній владі:

- вчасно сприймати тенденції прогресу суспільних процесів;
- регулювати управлінські рішення;
- знімати суспільну напругу;
- підтримувати довіру громадськості до органів державної влади;

– гарантувати право й можливість участі громадян у прийнятті соціально-вагомих рішень.

Всі ці складові і є по суті феноменом електронного урядування. Глибока системна модернізація, як відомо, не просто дає шанс новому чи раніше маргінальному. Вона повинна виробити стійкий попит на технології відбору й селекції тих суб'єктів, які утворюють новітній етап розвитку.

Таким чином, для швидшого пошуку та формування нових суб'єктів росту необхідно надати рівні можливості для залучення в ці процеси більш широкого кола людей. Іншими словами, можемо сказати, що еволюція модернізації й національної інноваційної системи потребують «диверсифікованості» вертикалі управління в сторону поширення дії принципів конкурентності, плюралізму, електронності, діалогу, тих механізмів, на яких засновує свою діяльність цивільне суспільство. Здатність владних органів, бізнесу й цивільних ініціатив до партнерства й консолідації – основа успішного втілення та активізації постіндустріальних інновацій.

З огляду на вказане, саме інститут електронного урядування і виступає тим соціально-політичним утворенням, що за своєю суттю й покликано виступати умовою та засобом, що дозволяє суспільству:

- формувати стратегічний порядок денний;
- створювати внутрішні стимули й цінності творчого та інноваційного розвитку;
- переводити виникаючі в цьому процесі конфлікти й зіткнення в позитивно-функціональне русло, перетворюючи їх тим самим в елемент соціальної динаміки [15].

У середині 1990-х років країни Балтії вирішили не розвивати сервісні центри (на зразок українських центрів надання адміністративних послуг), а одразу сконцентрувались на впровадженні електронного урядування. Але слід враховувати, що Естонія, Латвія й Литва – невеликі за розміром країни, з уже на той час добре розвиненою ІТ-інфраструктурою. Тодішнє керівництво держав вважало, що за технологіями майбутнє, і виявились абсолютно правими.

У відповідях на інтерв'ю з проблематики естонського досвіду електронного урядування, містяться такі ключові дані щодо ситуації в цій балтійській країні в сфері електронного уряду:

У середині 1990-х років в Естонії налічувалось 248 територіальних одиниць (для України ця цифра, звичайно, невелика). Важливо також розуміти, що більшість з цих територіальних одиниць налічували менше 2000 населення. Зрозуміло, у них не було ресурсів, щоби розвивати ІТ-інфраструктуру та впроваджувати електронного урядування. У той час їм доводилось переходити від радянського способу управління до нового, був відчутний брак кадрів. Тож більшість органів місцевого самоврядування (ОМС) взагалі не переймались електронним урядуванням.

Водночас 5-6 найбільших міст, особливо Таллін та Тарту, інвестували у розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Крім того, уряд країни вирішив розробляти централізовані системи, даючи ОМС можливість їх використовувати. Застосовувати чи не застосовувати ці системи, ОМС вирішували самостійно, оскільки є незалежними, але вони отримали можливість використовувати сучасні ІТ-технології й скористалися цією нагодою.

На сьогодні великі міста Естонії мають добре розвинену ІТ-інфраструктуру та розвивають електронне урядування. Наприклад, новостворена програма «Вулик» була розроблена спеціально для того, або допомагати сервісним центрам в невеликих за розміром новостворених громадах, де бракує і інфраструктури, і ресурсів, і розуміння, що робити [3, с. 20].

ІТ-системи та рішення, розроблені на центральному рівні, мали величезне значення. Паралельно із цим відбувалося оновлення законодавства, причому більшість законопроектів було розроблено самими айтишниками. Спочатку розроблялась якась система, а потім під неї вносили зміни в законодавство, а не навпаки. У тих випадках, де регуляторні зміни потрібно було приймати перед розробкою/зaproвадженням нової системи, законопроекти були максимально узагальненими, щоб також дозволяти міністерствам або уповноваженим агенціям бути максимально гнучкими [14, 16].

Великі міста та активні громади Естонії завжди були на рівні з центральною владою. Але малі громади, які 90% бюджету отримували від держави, не мали своїх доходів. Будучи активними в політичному житті (саме тому їм вдавалось так довго протриматись у владі), вони абсолютно нічого не робили в сфері електронного урядування. Найчастіше, ОМС виступають посередниками, надаючи державні послуги. Так, деякі великі міста та активні громади можуть мати якісний портфель послуг, але все-таки головним постачальником послуг є держава/уряд [2, с. 62].

Впровадження електронного урядування в країнах Балтії та перспективи їх застосування для України відображені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Впровадження електронного урядування в країнах Балтії та перспективи їх застосування для України [авторська розробка]

№ з/п	Країна Балтії	Пріоритетний напрям	Перспектива для України
1	Естонія	Впровадження комплексного електронного уряду	Інформатизація усіх органів державної влади, оптимізація програми «Дія»
2	Литва	Забезпечення організації електронного волевиявлення	Інтегрування електронного волевиявлення у систему виборів на центральному й місцевому рівнях
3	Латвія	Використання переваг електронного урядування в ході побудови ефективної системи децентралізації	Більш активне застосування ІТ-технологій в сфері роботи територіальних громад

Таким чином, пріоритетними для України є такі елементи досвіду електронного урядування держав Балтії:

- упровадження комплексного електронного уряду;
- забезпечення організації електронного волевиявлення;
- використання переваг електронного урядування в ході побудови ефективної системи децентралізації.

Позитивними прикладами досвіду країн Балтії є сплата податків і публічно-приватне партнерство. При цьому внаслідок пандемії COVID-19, в цих державах надання послуг не переривалось і не постраждало, оскільки давно не потрібно нікуди йти, щоби отримати необхідні послуги/сервіси.

Говорячи про практичний аспект втілення електронного урядування в Україні, слід наголосити, що електронне врядування – це система принципів, механізмів та інструментів організації державного управління на основі розвитку форм участі громадян в управлінні, прозорості, відкритості та підзвітності діяльності органів влади, а також широкого використання сучасних інформаційних технологій і нових засобів комунікацій в здійсненні взаємодії з громадянами. Результатом такої взаємодії є підвищення якості прийнятих рішень і робот державного апарату, і у підсумку – зростання якості життя громадян [17].

Впровадженням електронного урядування в Україні опікується міжнародна громадська організація Transparency International, яка має місцевий осередок Transparency International – Україна [30]. Вони визначають відкритість врядування як право усіх громадян на доступ до інформації, впровадження політик по забезпеченню прозорості, підзвітності та участі громадян у врядуванні. Крім того, відкритість урядування також передбачає існування певних інструментів для забезпечення впровадження цих політик. Тобто, можна підсумувати, що електронне врядування складається з:

- прозорості влади – право громадськості знати всі дії влади, навіть внутрішні;
- участі громадян – право громадськості приймати участь в прийнятті рішень владою;
- контролю та нагляду за результатами діяльності влади.

Докладніше про складові електронного врядування можна побачити у Додатку Г.

В цілому електронне врядування впроваджується для зниження рівня корупції та модернізації суспільно політичних відносин, що має вивести країну на якісно вищий рівень публічного управління. На прикладі робот Київської міської державної адміністрації (КМДА), електронне урядування дуже гарно реалізовано в проектах «Громадського бюджету – Київ». В цьому проекті враховані і дотримані всі аспекти і вимоги до електронного урядування і це дозволяє досягнути високого, європейського рівня демократизації процесу

відбору та фінансування проектів, що подає громада. Кожна організація чи громадянин може вільно подати свій проект на платформу громадського бюджету до відповідної категорії. Всі проекти будуть виставлені у електронний доступ на сайті Громадського бюджету <https://gb.kyivcity.gov.ua/> на вивчення та оцінку громадськості. Після нескладної авторизації через, наприклад, банківську систему, громадяни, що мають київську реєстрацію можуть підтримати до десяти проектів на власний розсуд. Підрахунок голосів відбувається в реальному часі, тому кожен громадянин може бути впевнений, що його голос враховано правильно. Контроль за виділенням коштів та реалізацією проектів ведуть, паралельно з державними контролюючими органами, громадськість і організації, що подали свої проекти [27].

Але нажаль далеко не в усіх сферах діяльності КМДА та підпорядкованих їй структурах застосовуються подібні принципи роботи. Для прикладу на рівні районних державних адміністрацій (РДА) чи окремих державних керуючих компаній, в чиєму управлінні знаходяться не тільки муніципальні об'єкти, а і будинки з прибудинковими територіями, що де-юре належать мешканцям цих будинків, не працює жоден з принципів електронного врядування. Максимум на що може розраховувати громада – паперова об'ява на дошці біля будинку.

Без громадської участі неможливо уявити розвиток демократичного суспільства у сучасному світі, так як нині демократичний тренд йде в сторону саме учасницької демократії, яка має в своїй основі принцип залучення громадськості до управління державою чи не на всіх рівнях. Є багато форм громадської участі, які вже впроваджені і діють в Україні, зокрема такі як громадське обговорення, електронні петиції та громадські ради при органах публічної влади. Створена величезна, розгалужена нормативна база для майже кожного сектору публічної влади стосовно громадських обговорень електронних петицій та інших форм громадської участі, але, нажаль, прозорість самих процесів громадських обговорень поки залишає бажати кращого, а електронні петиції довели свою неефективність майже одразу як з'явилися. Можна сказати, що формування громадських рад при органах публічної влади є найбільш

наближеною до європейських стандартів демократичності та прозорості. Саме цю форму громадської участі можна було б розглядати, як основу і взірць для розвитку громадської участі в Україні в цілому. Тут варто звернути увагу на офіційні визначення та основну нормативну базу громадських рад.

Отже, концепція електронного урядування передбачає реалізацію комплексної системи заходів відносно демократизації державного управління із задіянням сучасних інформаційних ноу-хау і форм комунікації. Ця система заходів виявляє спектр пріоритетів і завдань державного управління на підставі залучення громадян, організацій громадського сектора й бізнес-груп до ухвалення й реалізації управлінських рішень, підтримки їх права на доступ до документальної бази та дій держави із метою контролю за здійсненням нею управління країною.

2.2. Досвід забезпечення інформаційної безпеки країн Балтії в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій та його імплементація в Україні

У контексті інформаційної безпеки важливо, що концепція «governance» в країнах Балтії сформувалася як реакція на провали менеджеріального курсу, що практично нівелював політичні аспекти управління. Тому її основним завданням стала трансформація внутрішніх і зовнішніх взаємин традиційного уряду на основі застосування комунікаційних мереж із метою оптимізації надання послуг населенню й бізнесу, а також розширення ступеня участі громадян, суспільних і приватних структур у процесах управління країною. Розвиток мережі Інтернет і насамперед поява й надзвичайно широке поширення віртуальних соціальних мереж і співтовариств забезпечили технологічну основу для реалізації концептуальних положень «governance» на практиці й дали можливість розвиватися новим формам державного й муніципального управління, до яких у першу чергу відноситься електронний уряд [19, с. 80].

Варто розглянути досвід забезпечення інформаційної безпеки країн Балтії (табл. 2.2).

Порівняльна характеристика інформаційної безпеки країн Балтії та України [авторська розробка]

№ з/п	Досвід країн Балтії	Імплементация в Україні
1.	Розробка захищених від кібератак баз даних уряду на громадян	Наразі впроваджується не у повній мірі, про що свідчать кібератаки на урядові структури нашої держави на початку січня 2014 р.
2.	Повна інтеграція національних (Естонія, Литва, Латвія) систем електронного захисту із загальноєвропейськими	Процес інтегрування національної системи інформаційної безпеки із загальноєвропейською лише розпочався
3.	Функціонування на ефективному рівні підрозділів з кібербезпеки у правоохоронних структурах країн Балтії	Підрозділи з кібербезпеки функціонують у всіх правоохоронних структурах України, проте вони не інтегровані, а їх нормативно-правова база потребує удосконалення

Для забезпечення безпеки даних на єдиному порталі електронного уряду Естонії застосовується принцип: кожний може сам контролювати статистику переглядів своїх даних. У випадку виявлення користувачем незаконного перегляду його даних співробітниками держапарату, житель Естонії може оскаржити такі дії чиновників. Законодавством передбачені заходи покарання за подібні діяння: штрафи, зниження на посаді або навіть порушення кримінальної справи. Крім того, єдиний портал електронного уряду розділений на «послуги» і «вхід», окремо – для громадян, чиновників і бізнесу, при цьому особа, що не пройшла авторизацію, у дану вкладку не ввійде.

Подальше вдосконалення «е-уряду» Естонії покладено на комісію з питань координації інформатизації громадського сектору, яка створена при міністерстві з питань управління. Особливого значення надається сумісності систем електронного урядування з чинними в зоні євро, де Естонія є новим членом.

Естонія також передає свій досвід електронної держави іншим країнам. На цей момент Академією електронного управління (www.ega.ee) з метою допомоги в побудові відкритих інформаційних суспільств були організовані програми навчання для більш ніж 400 учасників з 19 країн, серед яких: Вірменія, Болгарія, Казахстан, Киргизія, Молдова, Монголія, Таджикистан, Румунія, Шрі-Ланка, Азербайджан, Грузія, Македонія, Албанія, Сербія й Чорногорія, Боснія та

Герцеговина, Хорватія (Матеріали Академії електронного управління Естонії).

Відкритий уряд часто розглядають як новий етап у розвитку електронного уряду. Невипадково у науковій літературі по даній темі нерідко в якості синоніма електронного уряду вживається термін «уряд 3.0» або «уряд 3G» (уряд третього покоління). При цьому електронний уряд не заміщає електронний, він «надбудовується» над ним або, скоріше, створює симбіотичну структуру. Логіка розвитку системи державного й муніципального управління в умовах мережевого суспільства представляється наступною [19]:

1 перехід: від електронного уряду першого покоління (egov 1.0), що характеризується високими витратами розробки й впровадження нових технологій, обмеженою результативністю й акцентом на забезпеченні органів управління технічними засобами й програмним забезпеченням, до електронного уряду другого покоління (egov 2.0). Це також відрізняється порівняно високими витратами впровадження, однак уже більш ефективним, що пояснюється не стільки наступним технологічним розвитком, скільки зміною ідеології й стратегії державного управління, що стало більш активно залучати громадян і організації у процеси прийняття рішень за допомогою ІКТ.

2 перехід: від електронного уряду другого покоління до електронного уряду або уряду 3.0, основними характеристиками якого стають: активна громадська участь у процесах управління, відкритість, прозорість і підзвітність громадянам у режимі постійного контролю й обміну інформацією, інтерактивний характер прийняття рішень. Тут електронний уряд актуалізує не стільки технічні й сервісні можливості оновленої системи управління, скільки забезпечення реального співуправління з боку громадян та їх асоціацій.

Важливо, що у країнах-членах Міжнародної Ініціативи Партнерство «Електронний уряд» набула поширення організація громадського контролю як інструменту громадської оцінки виконання органами влади, державними та комунальними установами своїх повноважень та обов'язків.

Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Україною, від імені держав-членів Ради Європи встановлює, що право громадян на участь

в управлінні державними справами є одним з демократичних принципів, які поділяються усіма державами – членами Ради Європи. Останні ж переконані в тому, що це право може здійснюватися саме на місцевому рівні [20, с. 118].

Так, Рекомендаціями Комітету міністрів Ради Європи «Про місцеві громадські служби і права користувачів їхніх послуг» визначено, що всі служби, які надають соціальні та адміністративні послуги, з погляду задоволення потреб користувачів піддаються періодичному оцінюванню з наступним публічним обговоренням підсумків цього оцінювання.

Рекомендаціями Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи №61(1999) узагальнюється досвід однієї із дієвих механізмів громадського інформаційного контролю в європейській спільноті – інституту місцевих уповноважених з прав людини [20, с. 119]. З метою уникнення тривалих і дорогих судових процедур, скорочення їх кількості та відстані між громадянами й органами державної влади, сприяння більш ефективному захисту прав людей та врахуванню потреб громадян, Конгрес підтримав створення бюро уповноваженого з прав людини та запровадження посад місцевих і регіональних омбудсменів.

Поширеною формою громадського контролю вважаються також і звернення громадян, за допомогою яких вони в режимі зворотного зв'язку повідомляють місцеві органи влади про виконання ними або підвідомчими їм органами та установами своїх повноважень і обов'язків та вимагають вжиття відповідних заходів.

Аналіз зарубіжного досвіду забезпечення зворотного зв'язку місцевих органів влади з громадськістю дає підстави стверджувати, що вона може бути успішною і результативною при усвідомленні органами влади та їх посадовими особами усіх рівнів необхідності забезпечення цього виду комунікативної діяльності як невід'ємної складової системи публічного управління.

В епоху цифрових технологій все, що нас оточує, породжує безліч цифрових слідів і зв'язків, за допомогою яких ми можемо контролювати та керувати практично всіма процесами навколо нас.

Україна включилась у процес діджиталізації трохи пізніше, передових в цьому плані, західних країн і відстає в питаннях електронного врядування та прозорості певних механізмів взаємодії між громадою та владою. І хоча приватний сектор надання цифрових послуг в Україні вибивається в світові лідери і стає прикладом навіть для країн Європи і Північної Америки, державному сектору сильно бракує Євроатлантичного досвіду із впровадження державних стандартів електронного врядування.

Протягом останніх 20-30 років електронне урядування є однією з найперспективніших та найдинамічніших галузей публічного адміністрування та управління. Нові ІКТ, зокрема мережа Інтернет та технології мобільних комунікацій, почали широко застосовуватись для покращення якості як внутрішніх адміністративних процедур, так і надання публічних послуг населенню та бізнесу [25]. З іншого боку, з точки зору науки, ця динамічність та постійне вдосконалення ІКТ і пов'язана з цим еволюція електронного урядування ускладнюють науковцям завдання визначити ключові складові його вивчення у сфері публічного адміністрування [28]. Незважаючи на це, з поширенням мережі Інтернет та його все інтенсивнішим застосуванням в публічному секторі профільні статті на тему «електронне урядування» почали з'являтися як у загально дисциплінарних виданнях з публічного адміністрування, так і у вузько спеціалізованих виданнях, присвячених електронному урядуванню, серед яких, зокрема, такі впливові видання, як: «Government Information Quarterly» та «Public Administration Review».

Застосування ІКТ в публічному управлінні та адмініструванні має ряд переваг. Зокрема, розвинені демократії давно зрозуміли, що ІКТ потенційно можуть покращувати якість влади та наділяти громадян владними повноваженнями. А через реорганізацію адміністративних процесів, удосконалення надання публічних послуг та заохочення громадян до співпраці та участі в процесах прийняття рішень, а також через діджиталізацію адміністративних процедур та надання населенню та бізнесу електронних послуг, електронне урядування робить владу не лише ефективнішою та

результативнішою, а й прозорішою. До того ж, аби отримати економічні дивіденди ІКТ та з метою трансформації публічного сектору, багато країн активно впроваджують ІКТ як на рівні внутрішніх процесів (так званий «бек-офіс»), так і безпосередньо в сфері надання послуг населенню («фронт-офіс»). Ось чому сьогодні все більше країн, у тому числі країни, що розвиваються, серед яких і Україна, пропонують своїм громадянам все більше послуг онлайн, як державних, так і на локальному рівні. До слова, якщо більшість досліджень про електронне урядування акцентують увагу на наданні онлайн послуг, країни-члени Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) наголошують якраз на тому, що реформування бек-офісу є настільки ж важливим для досягнення ефективного урядування, як і вдосконалення надання самих послуг безпосередньо громадянам та бізнесу [25].

Для тих країн, яким вдалося побудувати більш-менш сталі демократії, зокрема країн-членів ЄС, головною перевагою систем електронного урядування є формування повноцінного електронного інформаційного суспільства шляхом надання цілого ряду електронних послуг, у плеканні взаємоефективних публічно-приватних партнерств, у отриманні видимих економічних здобутків, у посиленні ролі репрезентативної демократії, а також, що найголовніше, у фундаментальній зміні діючих принципів діяльності та моделі органів влади.

На місцевому рівні електронне урядування та належне застосування ІКТ можуть сприяти економічному і соціальному розвитку, особливо в сфері наділення повноваженнями представників державної влади та ОМС, забезпечуючи зв'язок різних компонентів між собою, а також надання вчасних, ефективних, прозорих та зрозумілих послуг. Досвід фахівців естонської Академії електронного урядування показує, що електронне місцеве самоврядування означає застосування ІКТ з метою трансформації доступності, якості та бюджетної ефективності публічних послуг, а також пошуків відносин клієнтів та громадян з органами влади, що працюють заради їхнього блага [29].

Завдяки децентралізації компетенцій, ОМС отримують більше відповідальності за свої громади. Все це вимагає суттєвих зусиль, а використання

сучасних ІКТ може і повинно допомагати місцевій владі працювати ефективніше та надавати кращі послуги громадянам. Також, заохочуючи активну участь громадян, електронне урядування все частіше сприймається як цінний інструмент побудови довіри між владою та громадянами [25, 27].

Відтак електронне урядування допомагає покращити ефективність влади, тоді як ІКТ є необхідним елементом для здійснення реформ саме в той спосіб, у який працює публічне адміністрування. Удосконалення внутрішніх операційних систем (як-то: фінансових систем, інфраструктури закупівель та оплати, системи внутрішніх комунікацій та обміну інформацією) та програмних процесів можуть сприяти операційній ефективності влади та покращувати здійснення нею своїх функцій. Побуває думка, що найбільшим викликом в розбудові інформаційного суспільства є створення та впровадження інформаційних технологій та брак необхідної інфраструктури. Але це лише частково правда. Адже важливим є і приведення до ладу організаційної, регуляторної та фіскальної архітектури влади (у т. ч. на місцях) з метою підтримання розвитку електронного урядування. Наприклад, на думку керівника проектів EGOV4UKRAINE та EU4DigitalUA естонської Академії е-урядування Марі Педак, починати розвивати електронне урядування слід саме з розбудови ІТ-інфраструктури, а не з сервісів, як це роблять більшість країн, у тому числі Західної Європи. Не інфраструктуру слід підлаштовувати чи будувати під сервіси (що часто є і неможливо, і дорожче, і неефективно), а саме сервіси накладати на наявну інфраструктуру [23, с. 95; 25].

Таким чином, запровадження технологій електронної демократії в країнах Балтії має важливе значення для розвитку електронного урядування в Україні, оскільки, по-перше, фіксується неспроможність традиційного уряду адекватно реагувати на динамічну природу мережевої економіки та суспільства, а по-друге мережева економіка та суспільство несуть у собі зміну природи відносин. Державні органи вже не займають вищу сходинку в ієрархії суспільства, вони взаємодіють із іншими секторами суспільства та окремими громадянами на горизонтальному рівні.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Таким чином, у ході роботи ми прийшли до наступних висновків:

1. Електронне урядування виконує чотири найважливіші функції взаємодії влади й суспільства у формуванні політики, що виражає публічний інтерес: артикуляції суспільних інтересів; публічного контролю діяльності влади й стану справ у суспільстві, у державі, в економіці, у соціокультурній сфері; впливу на формування державної політики; політичної освіти громадян. Механізми електронного урядування – це конструкції, що забезпечують можливості представлення та узгодження позицій заінтересованих сторін у прийнятті політичного, політико-управлінського рішення.

Так, говорячи про досвід впровадження електронного урядування у країнах Балтії, доцільно вказати, що на даний час успіхи електронної демократії в цих країнах незаперечні:

- 71% населення у віці від 16 до 74 років є активними користувачами мережі Інтернет;
- 71% родин має персональний комп'ютер вдома;
- усі школи підключені до мережі Інтернет;
- щоденні зміни стану державного бюджету можна спостерігати в реальному часі;
- дохід можна декларувати в електронному виді за допомогою мережі Інтернет; понад 90% декларацій про доходи щороку презентується через електронний Податковий і митний департамент;
- 98% жителів у віці від 15 до 74 років здійснюють щоденні платежі за допомогою мережі Інтернет;
- уся Естонія, Латвія й Литва покрита мережею мобільного зв'язку

Система «електронного уряду» в Естонії складається з «електронної адміністрації» (оптимізація адміністративних процедур), «електронної демократії» (можливість голосування під час виборів через мережу Інтернет) та «електронного права» (провадження судових процесів шляхом електронної

комунікації). Крім того, вжито заходів, спрямованих на розвиток відповідної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, зокрема через окремо розроблену мережу між органами державної влади забезпечується надійний і безпечний обмін інформацією.

2. Підхід країн Балтії до реалізації електронного уряду надає великого значення політичному потенціалу електронної демократії, що вважає за можливе вирішення проблем, пов'язаних з відходом громадян від політики і деградацією демократичних процедур. Як свідчить вказаний досвід, механізми електронного урядування – це конструкції, що забезпечують можливості представлення та узгодження позицій заінтересованих сторін у прийнятті електронного політичного, політико-управлінського рішення.

Успіх досвіду країн Балтії в оптимальному підході до впровадження електронного уряду визначається у додержанні наступних вимог:

- не писати величезних системних проєктів, а реалізувати їх на практиці;
- не забирати в державних міністерств і відомств підзвітні їм завдання з метою передачі їх одному міністерству, а створити цілісну систему сторонньої агрегації у вигляді Академії електронного управління (на прикладі Естонії), де працюють експерти, а не чиновники;
- частину проєктів віддати для реалізації бізнесу, з можливістю комерціалізації деяких з них і одержанням відсотка із транзакцій;
- на законодавчому рівні дозволити здійснення мікроплатежів з мобільного рахунку абонента мобільних операторів, що стимулюють участь.

Звичайно, що існують значні перспективи співробітництва України та країн Балтії у науково-технічній сфері у контексті перейняття Україною передового естонського досвіду формування електронної демократії та системи електронного уряду.

3. Шлях до системи електронного управління за досвідом країн Балтії прокладається в Україні тільки тепер, коли уряди і громадяни в усьому світі починають експериментувати і вчитися використовувати ІКТ. Сфера електронного управління включає в себе нові методи керування, нові шляхи

обговорення та прийняття рішень з питань стратегій та інвестування, нові способи здобуття освіти та ознайомлення з громадською думою, а також нові схеми організації та надання інформації та послуг.

Загальне просування країн Балтії по шляху створення електронного уряду перебуває в прямій залежності від соціальних, політичних і економічних показників розвитку країни. Найбільш ефективні програми до числа найвищих пріоритетів відносять розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури і технологій, підтримку людських ресурсів і поліпшення можливостей користувачів.

4. Дослідження впровадження ІКТ в управлінські процеси в умовах демократії та демократизації у країнах Балтії показало, що це сприяє розвитку системи управління, зокрема, по-перше, підвищенню її ефективності та підконтрольності громадянам; по-друге, інституціональній трансформації самої моделі здійснення владних повноважень. Мережні ІКТ відкривають нові можливості для політичної участі, що сприяє поступовій еволюції демократії – від ліберальної моделі до деліберативної.

У середині 1990-х років країни Балтії вирішили не розвивати сервісні центри (на зразок українських центрів надання адміністративних послуг), а одразу сконцентрувались на впровадженні електронного урядування з урахуванням того, що країни Балтії є невеликими за розміром країни, з уже на той час добре розвиненою ІТ-інфраструктурою.

Позитивними прикладами досвіду країн Балтії стали сплата податків і публічно-приватне партнерство. При цьому внаслідок пандемії COVID-19 в цих країнах надання електронних послуг не переривалось і не постраждало, оскільки не потрібно нікуди виходити для того, щоб отримати відповідні послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базенко О. Д., Ручинська Н. С. Впровадження електронного урядування в Україні. 2019. № 17. С. 15-19. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/17-2019/bazenko.pdf> (дата звернення: 05.01.2022).
2. Бойко Н. Л. Громадянська активність онлайн: до соціологічного портрету українського користувача Інтернету. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць*. 2018. № 1 (37). С. 61-65.
3. Бовсунівська І. В. Зарубіжний досвід взаємодії органів влади з громадянами в системі електронного уряду. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2017. № 1, Т. 28(67). С. 12-21.
4. Бучинська А. Й. Делеговані повноваження органів місцевого самоврядування у світлі законодавства України та Польщі. *Публ. Право*. 2016. № 5. С.184-186.
5. Гижко А. П. Світові практики впровадження децентралізації та їх досвід для України. *Політичне життя*. 2020. № 1. С. 22-29.
6. Денисенко Н. О. Фінансова децентралізація та розвиток території. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2017. Вип. 47. С. 270-280.
7. Дегтяр О. А., Трегуб А. Д. Публічне управління розвитку процесу євроатлантичної інтеграції України. Публічне управління XXI століття: традиції та інновації : зб. тез XVII Міжнар. наук. конгресу, 27 квітня 2017 р. Х. : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2017. С. 504-507.
8. Дегтяр О. А. Методологічні підходи до розроблення та ухвалення раціональних управлінських рішень у сучасному менеджменті. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2017_1_6 (дата звернення: 06.01.2022).
9. Дмитренко В. І. Механізми впровадження електронного урядування на місцевому рівні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Дмитренко Валерій Іванович ; Ін-т підгот. кадрів держ. служби зайнятості України. Київ, 2018. 20 с.

10. Електронне урядування: конституційно-правове дослідження : монографія / О. З. Романчук [та ін.] ; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород: РІК-У, 2021. 193 с.
11. Електронне урядування / [А. І. Семенченко та ін. ; за заг. ред. Н. В. Грицяк, А. І. Семенченка] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : НАДУ, 2016. 127 с.
12. Забейворота Т. В. Шляхи вдосконалення публічної влади на рівні адміністративного району в умовах децентралізації. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. № 8. С. 22-25.
13. Загурська-Антонюк В. Ф. Сучасні тенденції децентралізації державної влади та їх реалізація в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 2. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/2_2019/26.pdf (дата звернення: 08.01.2022).
14. Калішенко Є. Правове забезпечення розвитку електронного урядування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 140-146. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/7/26.pdf> (дата звернення: 08.01.2022).
15. Карлова В. В. Перспективи впровадження електронного урядування в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління*. 2018. Т. 29 (68), № 2. С. 75-80.
16. Кошелева Л. Основні теоретичні підходи до визначення публічного адміністрування. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 2(37). С. 13-19. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_02\(37\)/4.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_02(37)/4.pdf) (дата звернення: 09.01.2022).
17. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.01.2022).
18. Кудрявцев О. Ю. Електронне урядування у сучасному політико-адміністративному просторі : монографія / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. 184 с.

19. Лопушняк Г., Лободіна З., Ливдар М. Фіскальна децентралізація в Україні: декларації та практична реалізація. Економічний часопис-XXI. 2016. № 161 (9-10). С.79-84.

20. Марченко В. В. Електронне урядування в органах виконавчої влади : підручник / В. В. Марченко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків : Вид-во ХНАДУ, 2018. 291 с.

21. Матвієнко А. Місцеве самоврядування як ключовий суб'єкт децентралізації влади. URL: <http://www.vicbe.info> (дата звернення: 08.01.2022).

22. Матеріали Академії електронного управління Естонії. URL: <http://www.ega.ee> (дата звернення: 10.01.2022).

23. Мохова Ю. Л. Інституційно-правовий механізм забезпечення електронного урядування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13-14. С. 93-97.

24. Неділько А.І., Задорожний В.П., Бойко В.В. Публічна політика: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 225 с.

25. Офіційний сайт Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://mir.gov.ua/> (дата звернення: 10.01.2022).

26. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 10.01.2022).

27. Офіційний сайт Міністерства та Комітету цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення: 10.01.2022).

28. Телешун С. Ю., Ситник С. В., Рейтерович І. В. Сутність публічної політики: контекст політики та публічного управління. 2016. URL: http://www.rzyk.in.ua/2016/05/blog-post_30.html (дата звернення: 08.01.2022).

29. Туркова О. К. Надання електронних послуг в Естонії: адміністративно-правовий аспект. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція. 2016. № 20. С. 64-66. URL: <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc20/18.pdf> (дата звернення: 08.01.2022).

30. Transparency International. URL: Україна <https://ti-ukraine.org/> (дата звернення: 11.01.2022).

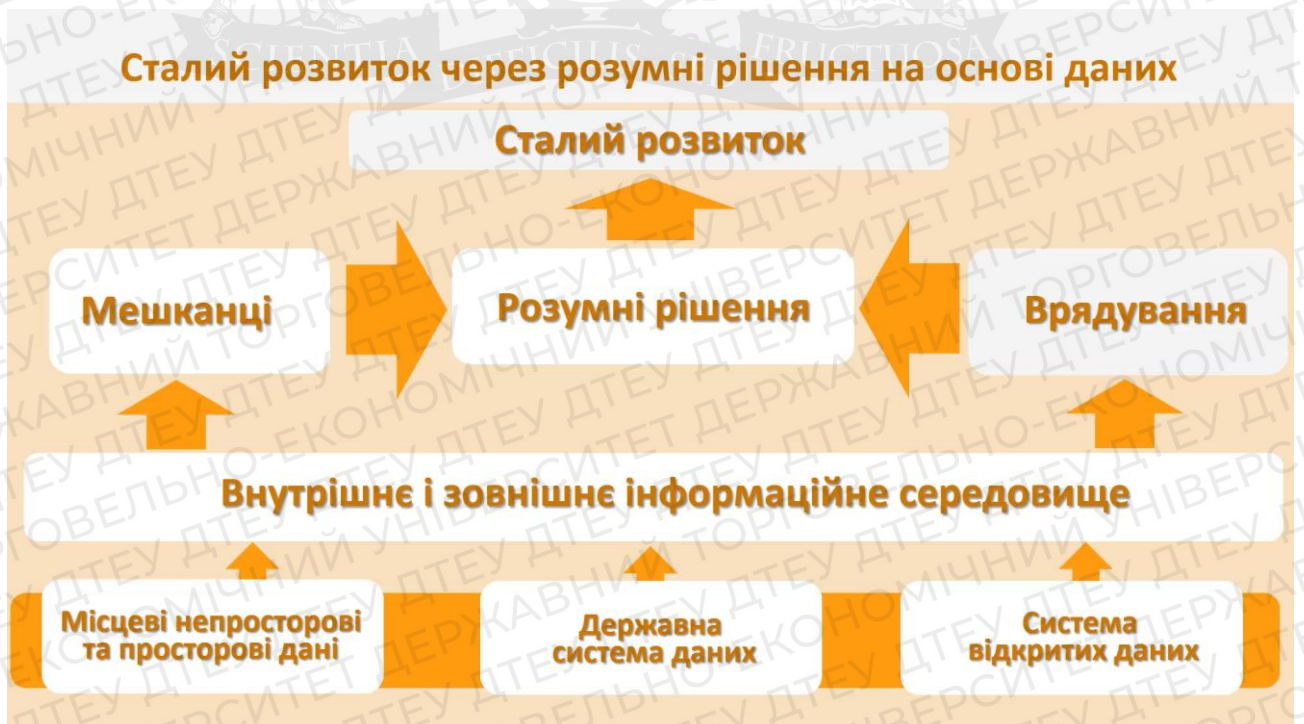
ДОДАТКИ

Додаток А

А.1. Управління громадою на платформі Смарт Сіті [27]

А.2. Сталий розвиток через смарт-рішення на основі даних [27]

А.3. Громада як соціальна система [27]

Громада як соціальна система

Center for Innovations & Development

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.
Стаття 3, Конституція України

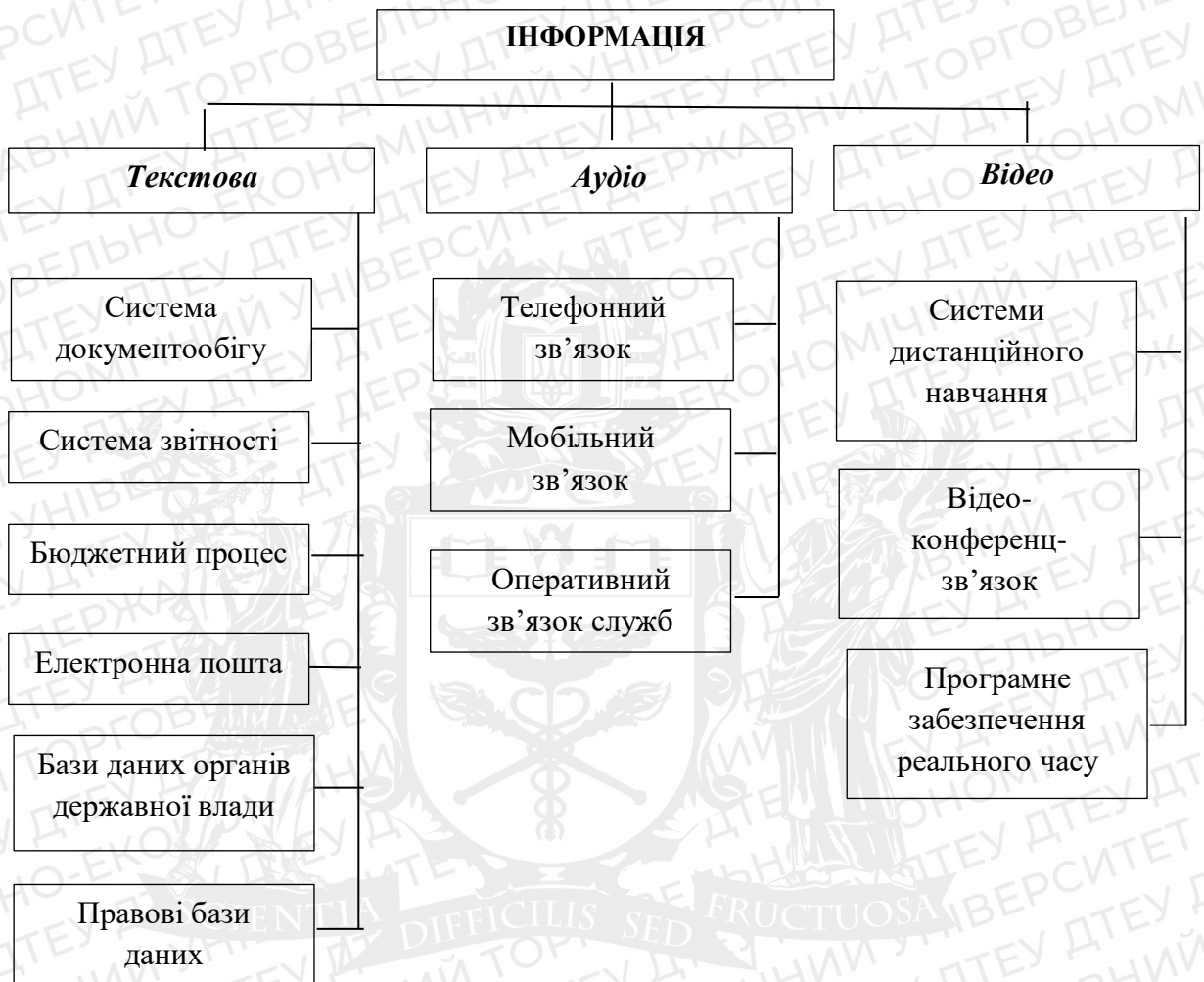

- Громада є впорядкованою системою цінностей, де самоорганізація – один із рівнів її виявлення, у якій суспільний «мікрокосм», як і соціальний індивід, є ціннісним явищем.
- Громада є соціальною системою, елементами якої виступають люди і зв'язки та соціальні організації.
- Децентралізація управління територіальною громадою – це передача соціальної відповідальності громадянам, тобто можливість самостійно вирішувати свої проблеми та контролювати якість надання публічних послуг.
- Ключовим елементом управління на основі цінностей є соціальне управління – це управління, здійснюване у людському суспільстві, людьми стосовно людей. І суб'єкт, і об'єкт управління представлені тут людиною.

SCIENTIA DIFFICILIS SED FRUCTUOSA

Додаток В

Інформаційно-телекомунікаційні потреби органів державної влади [27]

Додаток Г

Заходи для досягнення електронності врядування [27]

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ

ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

«ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОСВІДУ КРАЇН БАЛТІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ»

Студента 3 курсу, 11с групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Бердника
Владислава
Вікторовича

Науковий керівник
канд. екон. наук

(підпис керівника)

Ільїна
Анастасія
Олександрівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Головня Юлія
Ігорівна

Київ 2022

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел (30 найменувань), чотирьох додатків. Основний зміст роботи викладено на 25 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить один рисунок, чотири таблиці.

Метою роботи є аналіз та оцінка проблеми імплементації досвіду країн Балтії впровадження електронного урядування.

Для досягнення поставленої у роботі мети необхідно виконати наступні завдання:

- уточнити підстави впровадження електронного урядування в країнах Балтії;
- розкрити сучасний стан впровадження електронного урядування в країнах Балтії як фактор реформування державного управління в Україні;
- проаналізувати пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в країнах Балтії та перспективи їх застосування в Україні;
- розкрити досвід забезпечення інформаційної безпеки країн Балтії в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій та його імплементація в Україні.

Об'єктом дослідження є процес впровадження електронного урядування як чинника активізації громадської участі в країнах Балтії.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи імплементації досвіду країн Балтії впровадження електронного урядування.

Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання. При дослідженні застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи: спостереження, опис, порівняння, логічний, історичний, статистичний, порівняльно-правовий.

У першому розділі виявлені загальні засади розвитку електронного урядування в країнах Балтії та проаналізовано вплив запозиченого досвіду країн Балтії впровадження електронного урядування на систему публічного управління в Україні.

У другому розділі розглянуто шляхи вдосконалення впровадження електронного урядування в Україні на засадах імплементації досвіду країн Балтії.

Практична цінність результатів дослідження полягає у тому, що представлені в роботі матеріали, положення і висновки можуть бути використані органами публічної влади у ході оптимізації зв'язків між державою і громадянами, громадськими організаціями у частині поліпшення власного діалогу з державою, а також у системі підготовки державних службовців.

Анотація

У випускній кваліфікаційній роботі висвітлені особливості імплементації досвіду країн Балтії із впровадження електронного урядування.

Уточнені підстави впровадження електронного урядування в країнах Балтії. Розкритий сучасний стан впровадження електронного урядування в країнах Балтії як фактор реформування державного управління в Україні. Проаналізовані пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в країнах Балтії та перспективи їх застосування в Україні. Розкритий досвід забезпечення інформаційної безпеки країн Балтії в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій та перспективи його імплементації в Україні.

Ключові слова: електронне урядування, цифрові технології, інформаційні комунікації, країни Балтії, державне управління, імплементація.

Abstract

The final qualification work highlights the features of the implementation of the experience of the Baltic countries in the implementation of electronic management.

The reasons for the introduction of electronic management in the Baltic countries were clarified. The current state of implementation of e-governance in the Baltic countries as a factor of reform of public administration in Ukraine has been revealed. The priority directions of implementation of electronic management in the Baltic countries and prospects of their application in Ukraine were analyzed. The experience of ensuring the information security of the Baltic countries in the context of the introduction of the latest information technologies and the prospects for its implementation in Ukraine is revealed.

Key words: e-governance, digital technologies, information communications, Baltic countries, public administration, implementation.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу
студента Бердника Владислава Вікторовича
3 курсу 11с групи заочної форми навчання
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
на тему «Імплементация досвіду країн Балтії впровадження електронного
урядування»

Випускна кваліфікаційна робота виконана на тему, яка є актуальною для сфери публічного управління у сучасних умовах розвитку економіки і відносин держави з громадянами. Питання участі громадськості у виробленні публічної політики та прийнятті управлінських рішень відповідно до принципів електронного урядування лишаються недостатньо розробленим і з огляду на вказане вимагає подальшого розвитку і пильної уваги не лише науковців, але й практиків. Виконана робота за змістом відповідає завданню в повному обсязі. Студент продемонстрував достатній рівень володіння теоретичним матеріалом щодо обґрунтування імплементації досвіду країн Балтії із впровадження електронного урядування та вміння застосовувати цей матеріал у процесі реального дослідження.

Робота уточнює підстави впровадження електронного урядування в країнах Балтії, розкриває сучасний стан впровадження електронного урядування в країнах Балтії як фактор реформування державного управління в Україні. В ній проаналізовані пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в країнах Балтії та перспективи їх застосування в Україні.

Якість оформлення випускної кваліфікаційної роботи можна вважати задовільною. Основні вимоги щодо оформлення матеріалу враховані. Слід відзначити деякі несуттєві порушення стилю викладення матеріалу, який в окремих місцях роботи є ненауковим. В цілому матеріал роботи викладено послідовно і логічно.

Випускна кваліфікаційна робота рекомендується до захисту.

Рецензент:

Кандидат наук з держ. управління, доцент
кафедри менеджменту
Навчально-наукового інституту
фінансів, банківської справи
Університету державної
фіскальної служби України

I.I. Самойлова

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Бердник Владислав Вікторович, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Імплементация досвіду країн Балтії впровадження електронного урядування» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«24» січня 2022 року

 (підпис)

Згода

Я, Бердник Владислав Вікторович, цим засвідчую, що є автором
випускної кваліфікаційної роботи на тему: "Імплементация досвіду країн Бєлгї
впровадження електронного урядування" несу повну відповідальність за
достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина
роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне
підтвердження в присвоснні. Я підтверджую, що у роботі не містяться
державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною
раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний
депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і
збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«24» січня 2022 року

Підпис

(Бердник В.В.)

Прізвище, ініціали